

Journalistiek anno 2011

Hoe staat het er voor en wat gaat er nog komen?

Een verslag van het onderzoek dat Synovate uitvoerde ter gelegenheid van de uitreiking van De Tegels 2010

Amsterdam, april 2011

Inhoud

• Samenvatting	2
• Onderzoeksopzet	5
• Belangrijkste resultaten	7
• Een selectie uit overige resultaten	20
• Bijlage	24

© Synovate BV. Alle rechten voorbehouden.

De concepten en ideeën die u in dit document worden aangeboden zijn intellectueel eigendom van Synovate. Deze zijn strikt vertrouwelijk van aard en worden u aangeboden met dien verstande dat zij door u strikt vertrouwelijk behandeld dienen te worden en dat van de hiervoor genoemde concepten en ideeën geen gebruik zal worden gemaakt. Bij het aanleveren van dit document aanvaardt of veronderstelt Synovate geen verantwoordelijkheid voor enig ander doeleinde of tegenover enig andere persoon aan wie dit rapport wordt getoond of die het eventueel in handen krijgt, behalve in het geval waar dit uitdrukkelijk is overeengekomen door middel van onze voorafgaande schriftelijke toestemming.

A large, stylized, light blue letter 'P' is positioned on the left side of the page. Below it, a solid blue circle is partially visible. The background is a dark teal color. The word 'Samenvatting' is written in white, bold, sans-serif font to the right of the 'P'.

Samenvatting

Samenvatting – Hoe staat het er voor?

In tijden van bezuinigingen, afnemende oplages en concurrentie van nieuwe media gaat een ruime meerderheid van de ondervraagde journalisten nog steeds met veel plezier aan het werk. Bij een derde is het plezier echter minder dan voorheen. Daarentegen heeft een kwart de afgelopen jaren juist meer plezier in het vak gekregen.

Op een aantal kenmerken heeft het vak een ontwikkeling doorgemaakt. Zo biedt het vak meer ruimte voor uitdaging en creativiteit en is het allesbehalve saai. Daar staat tegenover dat het vak ook zakelijker en minder comfortabel is geworden. Verder zien we dat men verdeeld is over de verrassendheid en de voorspelbaarheid van het vak.

Anno 2011 is journalistiek een plezierig, creatief en uitdagend vak. Toch zijn er ook zorgen. Het vak dat zo sterk geassocieerd wordt met onafhankelijkheid wordt in toenemende mate afhankelijk van “de” commercie. En daar wordt niet iedereen vrolijk van.

“Journalistiek zal steeds minder als vak gezien worden. Voor steeds lagere prijzen steeds meer moeten leveren en daardoor inleveren op kwaliteit. Er komen steeds meer amateurs aan het werk die 'het wel leuk vinden'. Journalistiek zal ook steeds meer om kwantiteit gaan en niet kwaliteit. Alles moet als eerste en het hoeft feitelijk niet juist te zijn. De rol van traditionele media zal hierdoor nog belangrijker worden. Want tv en internet zullen steeds meer inleveren op kwaliteit en hopelijk doen traditionele media dit niet.”

Samenvatting – Wat gaat er veranderen?

Het lijken sombere tijden te worden voor de journalisten. De helft van de journalisten maakt zich zorgen over zijn eigen journalistieke toekomst. Commerciële belangen gaan steeds zwaarder wegen. Als we over 5 jaar terugkijken naar de huidige situatie, denken journalisten dat we zullen concluderen dat we de invloed van commercie onderschat hebben. De toenemende druk om elke letter financieel te verantwoorden gaat uiteindelijk ten koste van de kwaliteit.

Willen journalisten succesvol zijn in de toekomst, dan moeten zij in staat zijn om het vakmanschap te verenigen met commerciële belangen en technologische kennis. Maar het vertrouwen in de toekomstige generatie journalisten is laag. De opleiding schiet tekort in de voorbereiding op de dynamiek en de nieuwe uitdagingen die het vak te wachten staat.

Toch voorziet men in de toekomst een rol voor de journalistiek. De behoefte aan door de journalistiek geleverde informatie zal eerder toe- dan afnemen. De rol zal echter wel verschuiven van nieuwsgaring en actualiteit naar structurering en duiding van informatie.

Waar het vak niet voor hoeft te vrezen zijn de nieuwe media. Integendeel, velen zien ze als aanvulling en niet als bedreiging. Als we over vijf jaar terug kijken, dan zullen we de invloed van twitter en burgerjournalistiek juist hebben overschat, denkt de journalist.

*“Het is een vrij beroep maar wel een beroep dat enige kennis vereist en vooral verantwoordelijkheden met zich meebrengt, een ethische basis. **iedereen kan nieuwtjes de wereld in twitteren** (en moet dat ook blijven doen), **niet iedereen kan samenhang en duiding geven**, niet iedereen doet moeite voor wederhoor en neemt de tijd om aan te sluiten bij de bestaande kennis en opinies rond een onderwerp.”*

Onderzoeksopzet

Onderzoeksopzet

Aanleiding en doelstelling

- Het journalistieke product komt tot stand in een beweeglijke omgeving. Ter gelegenheid van de uitreiking van de Tegels 2010, besteden wij aandacht aan die omgeving. Hoe kijken journalisten zelf tegen hun vak aan en wat gaat er veranderen?

Methode

- Doelgroep: Nederlandse journalisten - de vragenlijst is verstuurd via een e-mailing van de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) onder haar leden.
- Uiteindelijk zijn 115 online-interviews gerealiseerd, in de periode van 22 maart tot 29 maart 2011.
- In de bijlage vindt u een verantwoording van de steekproefsamenstelling.

Vragenlijst

De volgende onderwerpen zijn aan de orde gekomen:

- Hoeveel plezier beleven journalisten tegenwoordig nog aan hun werk?
- Hoe heeft het vak zich de afgelopen jaren ontwikkeld?
- Hoe zal de journalist er in de toekomst uit gaan zien?

Over het rapport

- Uiteraard is een onderzoek over journalistiek ondenkbaar zonder woorden van de journalisten zelf. Door het rapport heen zult u dan ook tekstballonnen vinden, waarin de dames en heren hun eigen ervaringen beschrijven en antwoorden toelichten.

A large, stylized, light blue letter 'P' is positioned on the left side of the page. Below it, a solid blue circle is partially visible. The background is a dark blue gradient.

Belangrijkste resultaten

1. Men heeft nog steeds plezier in het journalistieke vak, maar het vak is wel zakelijker geworden

- Journalisten gaan (nog) met veel plezier naar het werk
- Een derde beleeft echter minder plezier aan het vak dan voorheen
- Het vak is zakelijker geworden en minder comfortabel, maar zeker niet saaier
- Bovendien is er nog voldoende ruimte voor creativiteit en uitdaging

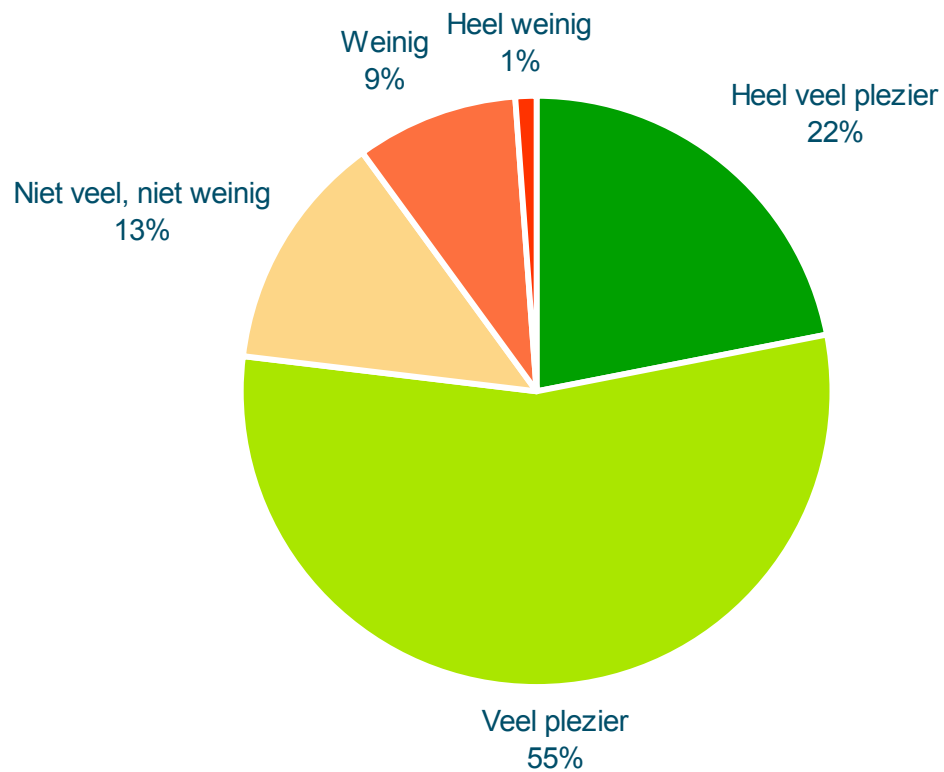
*“Angstjournalistiek, bang iets te missen en daardoor **als sprinkhanen op één onderwerp storten en weer verder trekken**. Er is geen ruimte meer om terug te blikken. Steeds vaker worden zaken ook niet meer afgemeld. Hoe zat het ook alweer met die auto die een tankstation was binnengereden? Heel veel aandacht toen het plaatsvond, nauwelijks meer aandacht voor de oorzaak.”*

*“Veel discussies binnen de journalistiek gaan tegenwoordig over Raden van Bestuur en/of aandeelhouders die **alleen interesse hebben in de financiële gezondheid van een mediabedrijf**. Journalisten moeten tegelijkertijd interviewen, verslag doen, waarnemen, een foto en een filmpje maken om zo ook via websites meer 'hits' (en adverteerders) te lokken. Of er nog voldoende contact is met de mensen uit de (kleine) gemeenschappen en steden, waarover de journalisten schrijven, lijkt steeds van minder belang. Het nieuws wordt daardoor **vluchtiger** en meer **gericht op geruchten**, omdat we veel meer moeten doen met steeds minder mensen.”*

Journalisten gaan met veel plezier naar het werk

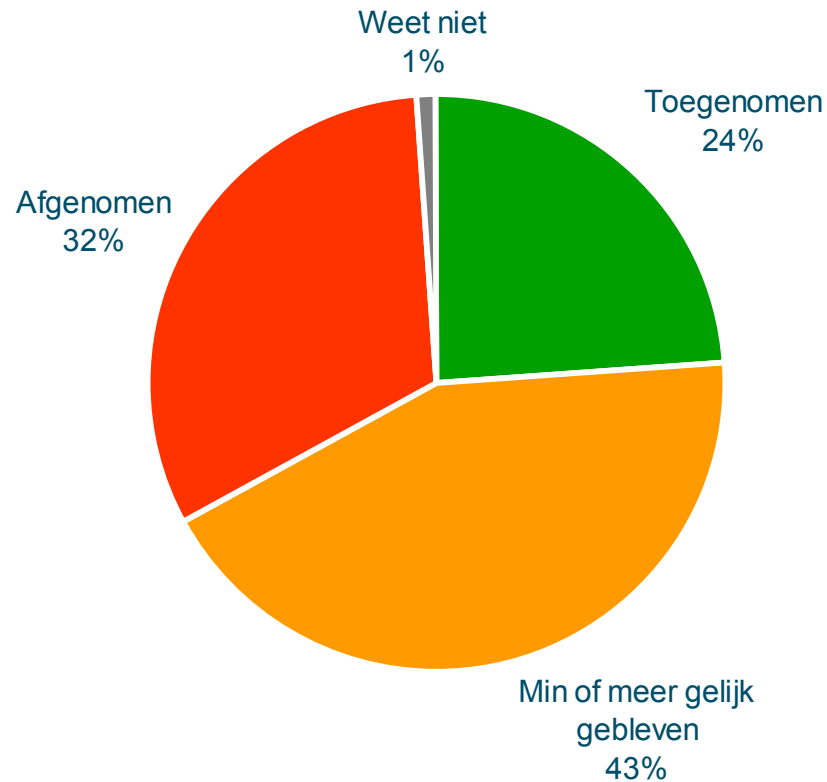
Hoeveel plezier beleeft u tegenwoordig aan uw werk als journalist?

Basis: journalisten (n=115)

Een derde beleeft echter minder plezier aan het vak dan voorheen

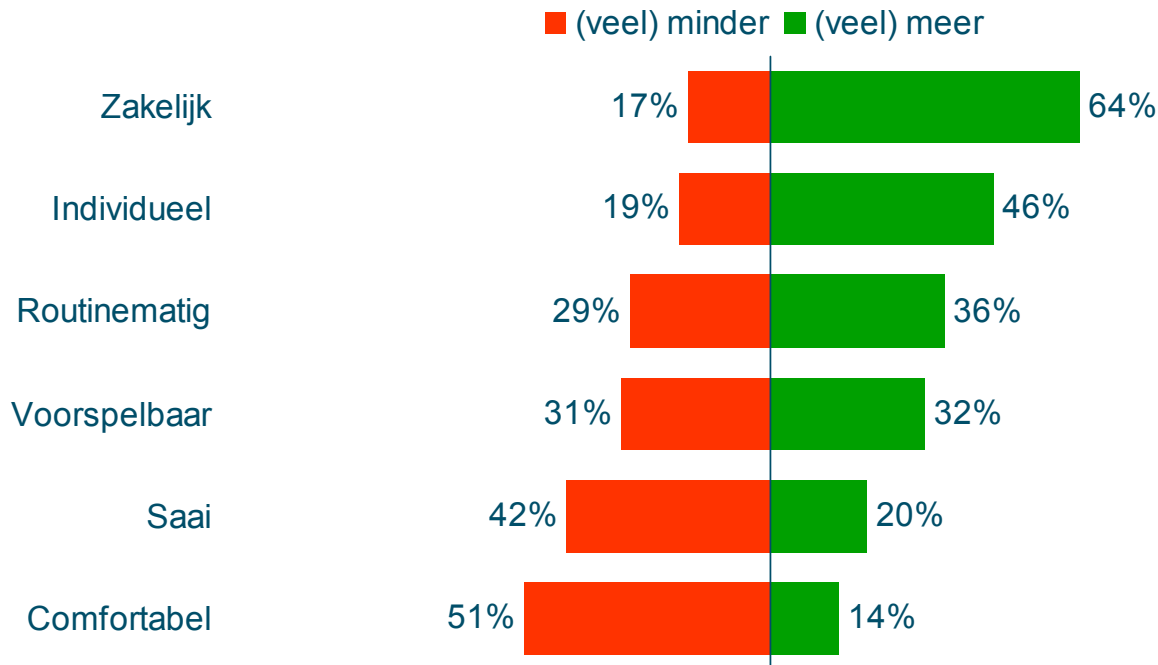
Is uw plezier in het journalistieke vak de afgelopen jaren...?

Basis: journalisten (n=115)

Het vak is zakelijker geworden en minder comfortabel, maar zeker niet saai

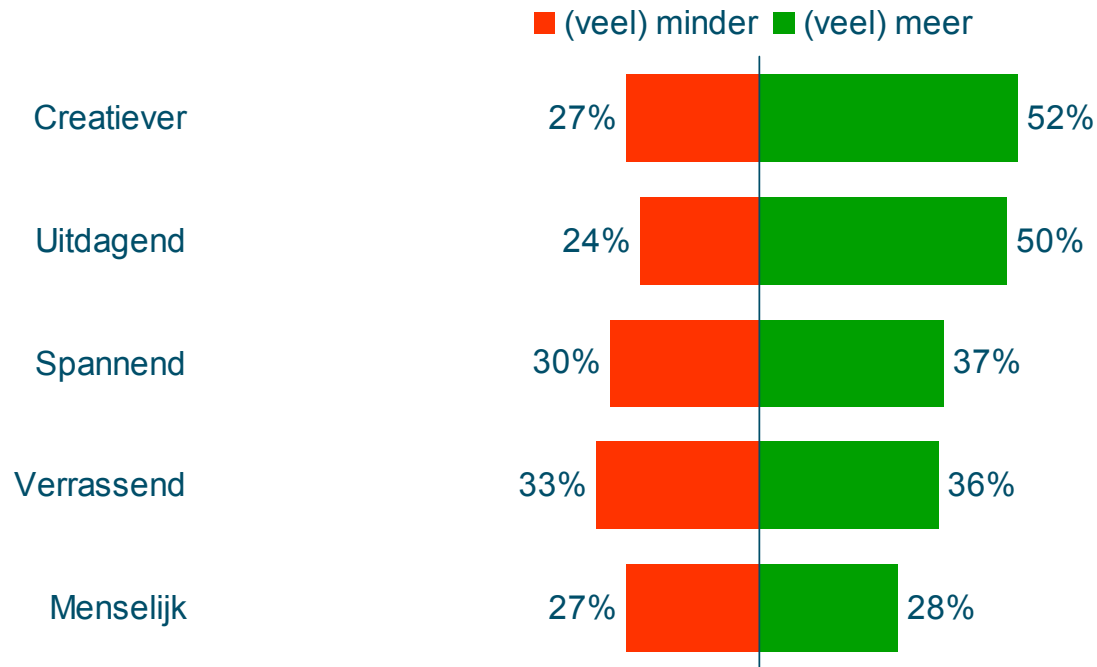
Als we kijken naar een aantal kenmerken van het werk, hoe heeft uw werk als journalist zich de afgelopen jaren ontwikkeld?

Basis: journalisten (n=115)

Bovendien is er nog voldoende ruimte voor creativiteit en uitdaging

Als we kijken naar een aantal kenmerken van het werk, hoe heeft uw werk als journalist zich de afgelopen jaren ontwikkeld?

Basis: journalisten (n=115)

2. De journalist ziet de toekomst niet rooskleurig in

- De rol van burgerjournalistiek wordt nu overschat, de rol van de commercie zal groeien
- Nieuwe media vormen geen bedreiging voor de journalistiek, maar een aanvulling
- Journalistiek zal zich in de toekomst meer gaan richten op het structureren en duiden van informatie
- Men vreest een vercommercialisering van het vak
- Bijna de helft heeft zorgen over de eigen journalistieke toekomst
- In toekomstige generaties heeft men weinig vertrouwen, niet iedereen kan journalist zijn

*“Commercie moet **geen ‘Leitmotiv’** zijn. Het vergroot de maatschappelijke rol, maar is dodelijk voor de relevantie van de journalistiek. Alleen in een volledig gemonetariseerde samenleving kan het kloppen, maar dat zie ik dan als een doemscenario.”*

*“**Commercie is geen vehikel, maar een slagboom.** Het is een hinderpaal voor kwalitatief goede informatie.”*

*“De opleidingen hollen nog steeds achter de feiten aan. Het gebrek aan inhoud is zorgelijk. **Eigen onderzoek neemt af, controlefunctie neemt af.** Social media kunnen dit gat wel grotendeels opvullen maar niet helemaal.”*

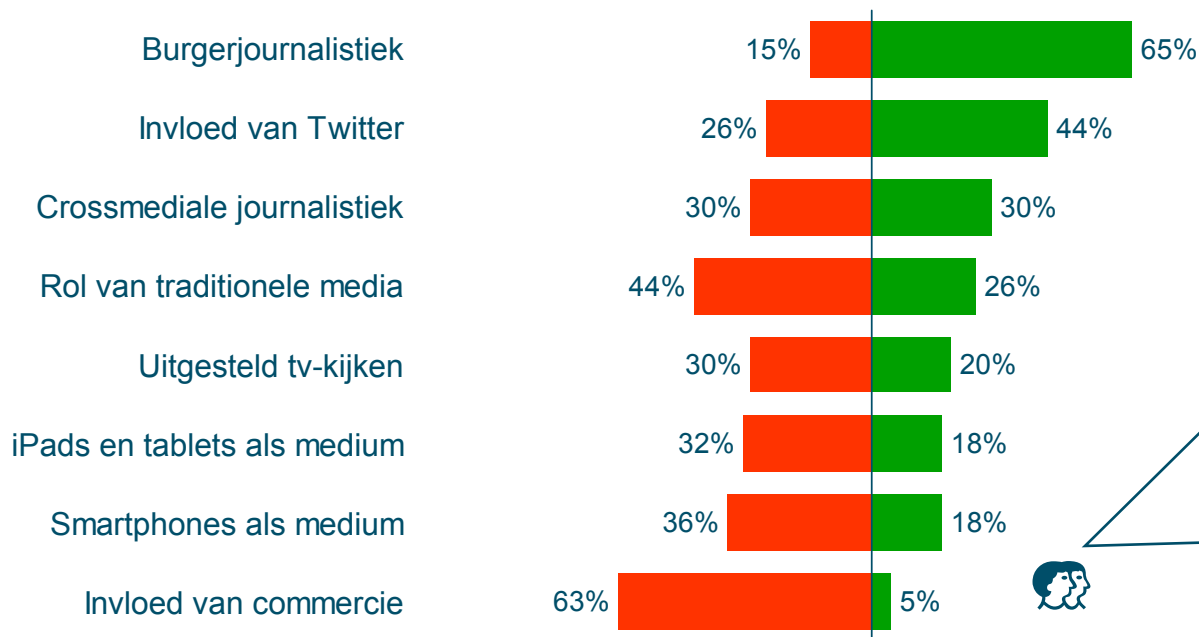

De rol van de burgers wordt nu overschat, terwijl de rol van de commercie alsmaar zal groeien

Als we over 5 jaar eens terugkijken, welke zaken zal de beroepsgroep dan overschat hebben, en welke zaken zullen we volgens u juist onderschat hebben?

■ Onderschat ■ Overschat

*“Ik ben geen voorstander van burgerjournalistiek. **Journalistiek is voor professionals** en dat is niet iedereen.”*

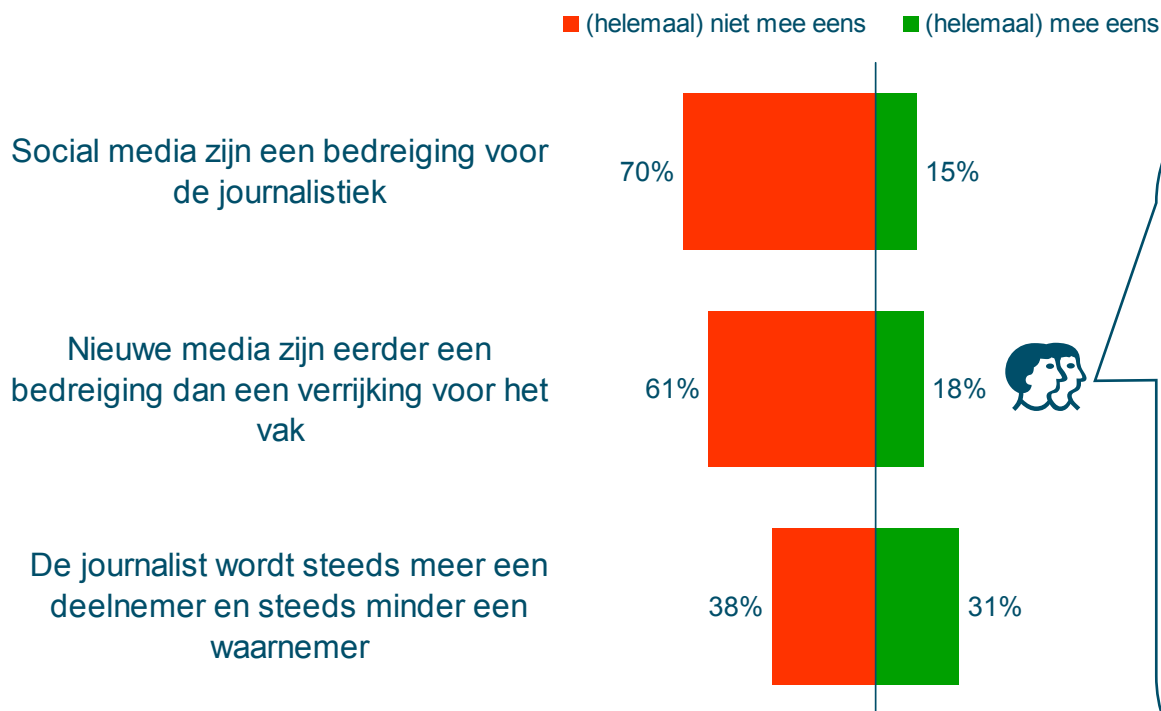
*“Er wordt alleen maar aan **winst op korte termijn** gedacht. Niet meer aan de missie, die de journalistiek heeft.”*

Basis: journalisten (n=115)

Nieuwe en social media vormen geen bedreiging voor het vak, maar juist een aanvulling

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

*“Nieuwe media geven journalistiek zowel een **extra platform** als **extra bronnen**. Wat willen we nog meer?”*

*“Er is wel heel veel nieuws beschikbaar, maar het **ontbreekt mensen aan tijd en ook aan zin om dat allemaal te volgen.**”*

*“Het is gewoon deel van de ‘vernieuwing’. Dat zie je ook. Goede journalisten die op dat moment niet kunnen publiceren naaien collega's op door **toch nieuws naar buiten te brengen via twitter.**”*

Basis: journalisten (n=115)

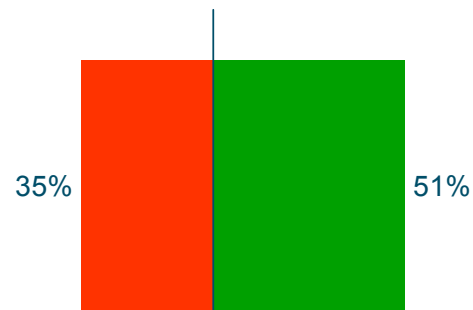

Journalistiek zal zich in de toekomst meer gaan richten op het structureren en duiden van informatie

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

■ (helemaal) mee oneens   ■ (helemaal) mee eens

Het journalistieke vak zal zich steeds meer richten op het structureren en duiden van informatie

“Mensen blijven ook boeken kopen. Papier, iets in je handen houden blijft bestaan. Maar ik denk dat **de inhoud van het 'papier' wel zal veranderen**, meer duiding en achtergrond.”

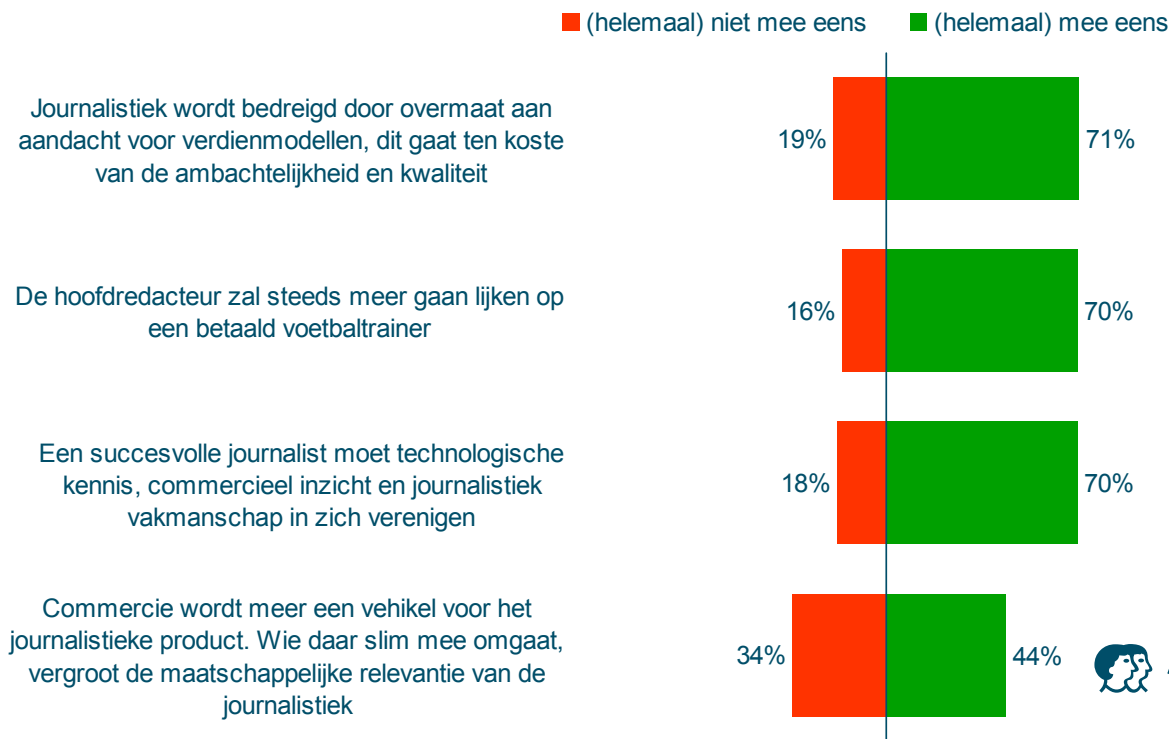
“**Internet is chaos en anarchie**. Behoeftte aan duiding zal juist toenemen. De rol van de traditionele journalistiek wordt alleen maar belangrijker.”

“In de **tsunami aan weetjes** groeit de behoefte aan selectie en duiding. Bij uitstek de taak van de klassieke journalist.”

Basis: journalisten (n=115)

Hoewel de commercie het vak bedreigt, weet een slimme journalist dit naar zijn hand te zetten

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

*“Natuurlijk moet er geld verdiend worden door een bedrijf, maar **de vraag is hoeveel.**”*

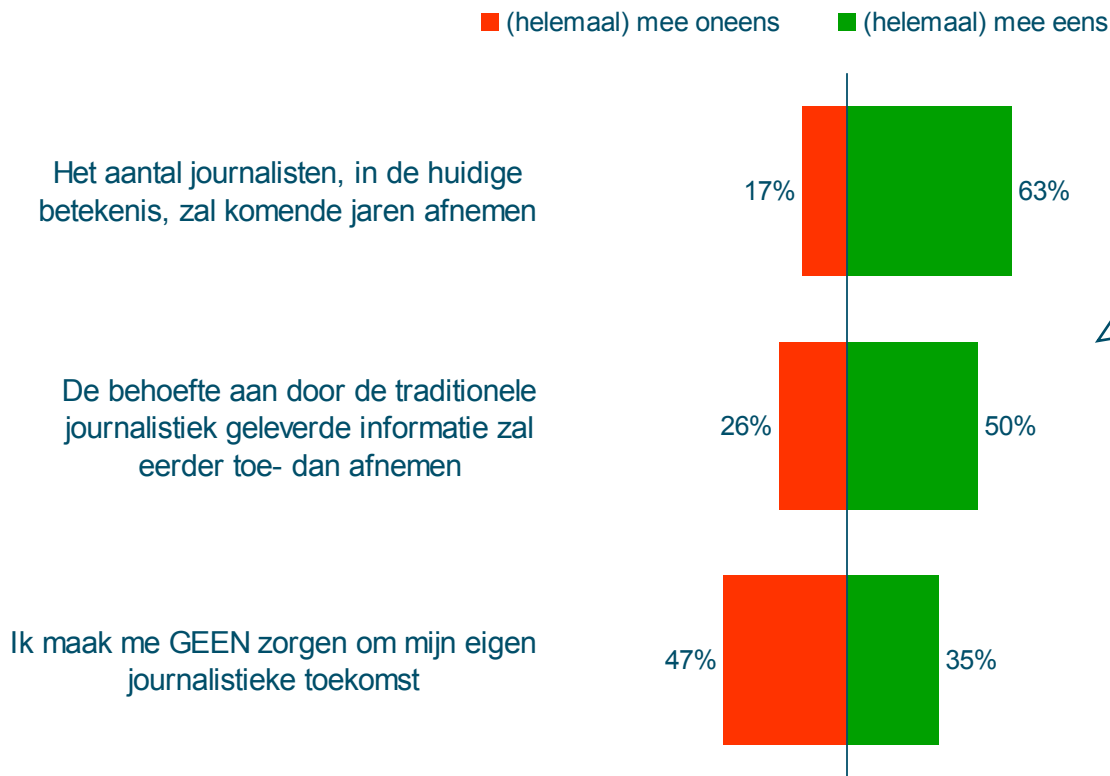
*“Het checken van feiten en research doen verdwijnt. Zelfs bellen met mensen om dingen te controleren zit er niet meer in. **Het heeft bijna niets meer met journalistiek te maken.**”*

*“De **journalist is er voor de inhoud,** voor de artikelen. De commerciële afdelingen zijn er voor de zaken van het geld.”*

Basis: journalisten (n=115)

Bijna de helft heeft zorgen over de eigen journalistieke toekomst

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

“Ik sta **binnenkort op straat**.
Wat nu?”

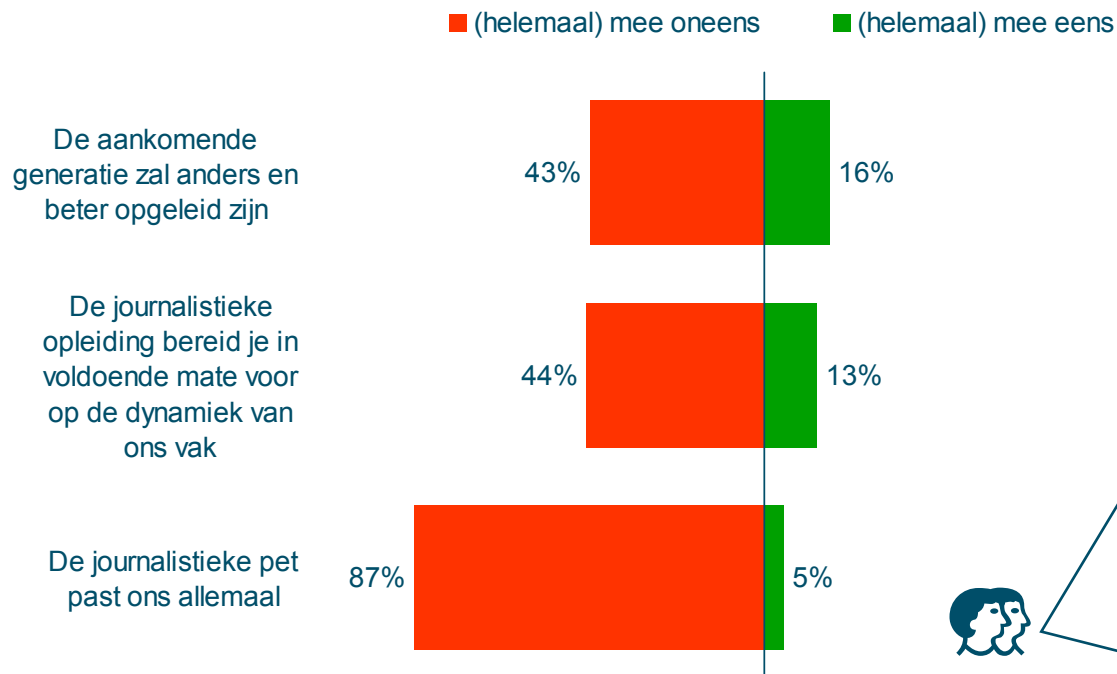
“Televisie staat **een klein rampje** te wachten. De aangekondigde pittige bezuinigingen en wellicht één net minder.”

“**Kwaliteit telt steeds minder**, alles gaat erom met zo min mogelijk geld nieuws te genereren.”

Basis: journalisten (n=115)

En ook in de toekomstige generaties heeft men weinig vertrouwen. Niet iedereen kan journalist zijn

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

“Het lijkt alsof de nieuwe generatie journalisten beter geoefend is in het **knippen en plakken** dan gedegen onderzoek.”

“De journalistieke opleidingen leveren een oninteressante eenheidsworst af. Volstrekt **gebrek aan kwaliteit en inzicht** wordt verborgen gehouden achter zogenaamde onafhankelijkheid en gewaande objectiviteit. Kritiek op de journalistiek is verworden tot de slager die z'n eigen vlees keurt.”

“Telkens blijkt weer dat veel **afgestudeerde journalisten geen kranten lezen of journaals bijhouden**, nauwelijks enig historisch besef hebben van Nederland in het bijzonder en de rest van de wereld in het algemeen.”

Basis: journalisten (n=115)

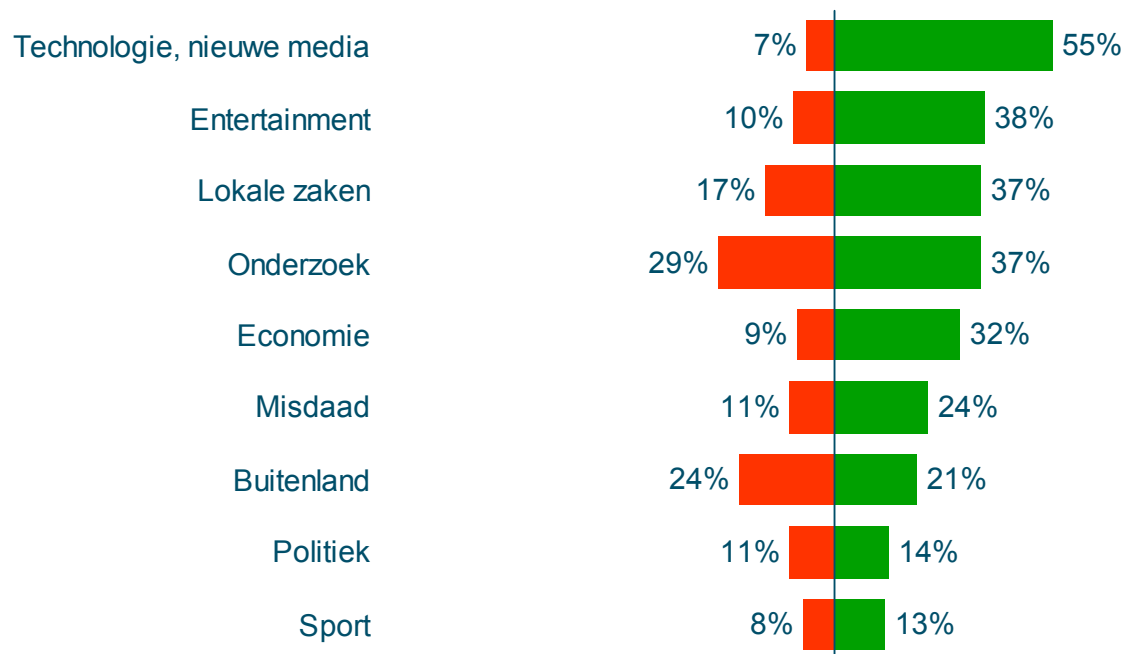

**Een selectie uit
overige resultaten**

Berichtgeving over technische ontwikkelingen en entertainment wordt steeds belangrijker

Welke van de volgende journalistieke vormen zullen volgens u de komende 5 jaar belangrijker worden, en welke zullen juist minder belangrijk worden? Journalistiek op het gebied van....

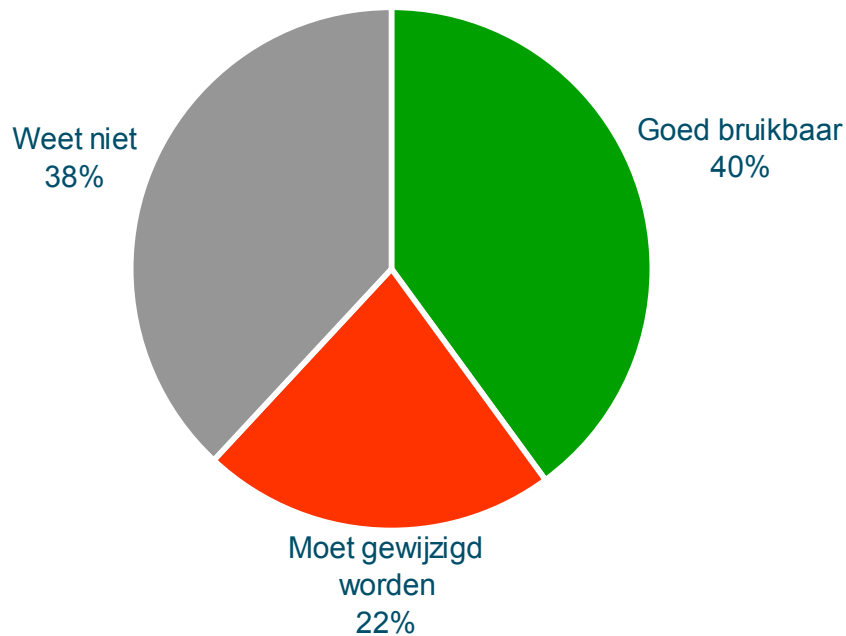
■ Wordt minder belangrijk ■ Wordt belangrijker

Basis: journalisten (n=115)

De huidige indeling van de Tegels is nog bruikbaar, maar online en crossmediale journalistiek verdienen meer aandacht

Is de huidige indeling van de Tegels in negen groepen ook de komende jaren nog bruikbaar?

Basis: journalisten (n=115)

Heeft u suggesties die volgens u beter aansluiten bij de verwachte ontwikkelingen van het vak?

“Wanneer tv, radio en krant als aparte media genoemd worden zou je **ook audioblogs, online video en online tekst als categorie** moeten benoemen. Wat is namelijk een 'online journalistieke productie'?”

“Iets wat landelijk speelt krijgt al gauw meer aandacht dan regionaal (groot) nieuws. Reik **aparte tegels uit voor de beste lokale, regionale en landelijke** journalistieke producties.”

“Ik zou er graag een prijs aan toevoegen: de Tegel voor de **Journalistieke Vernieuwer**.”

“Te overwegen is wel een prijs toe te kennen voor het **beste multi-/crossmediaal uitgewerkte onderwerp**, al zal dat vaak niet aan één persoon toe te kennen zijn. Maar daarmee wordt ook de systematiek van samenwerken binnen één organisatie aan verschillende kanalen beloond.”

Bedankt voor uw aandacht
Our Curiosity Is All Yours

Bijlage

- Wie hebben er aan het onderzoek meegedaan?

Wie hebben er aan het onderzoek deelgenomen?

Omdat de geneigdheid van mensen om mee te doen aan onderzoek kan verschillen per groep (soms doen vooral boze mensen mee, soms mensen die heel erg in het onderwerp zijn geïnteresseerd of soms vooral jonge mensen etc.) zorgen onderzoekers ervoor dat de kenmerken van de door hen ondervraagde mensen zoveel mogelijk overeenkomen met de kenmerken van de niet door hen ondervraagde mensen. Van het totale bestand van leden van de NVJ zijn veel kenmerken echter niet bekend. Van de door ons ondervraagde groep journalisten kunnen we dan ook niet veel meer zeggen dan dat het gaat om NVJ-leden die hebben meegedaan.

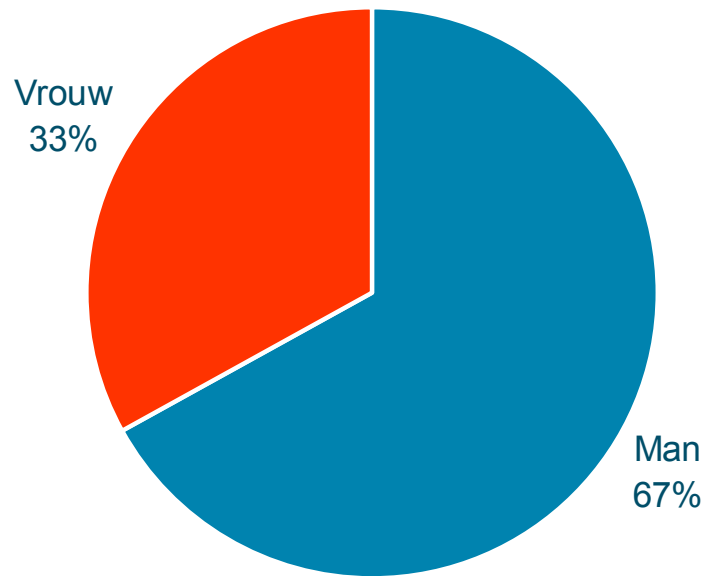
In totaal waren het er 115. Ruim de helft van hen zit al meer dan 20 jaar in het vak. Het merendeel (80%) is dan ook 35 jaar of ouder, een derde is de 50 jaar gepasseerd. Mannen zijn in de meerderheid. Dit geldt ook voor journalisten werkzaam bij krant of tijdschrift (samen twee derde van de steekproef). Van de journalisten die voornamelijk actief zijn op internet is 9% vertegenwoordigd, de rest werkt bij radio en televisie of is niet verbonden aan een vast medium.

Je zou kunnen zeggen dat in dit onderzoek vooral de mannelijke journalist aan het woord komt die in de kracht van zijn leven is, en die de helft daarvan passievol heeft gewijd aan het journalistieke vak in dienst van de krant of het tijdschrift. Of gaat het over de opvattingen van de ietwat verzuurde bijna vijftiger, op het persoonlijke vlak verwickeld in de onvermijdelijke midlifecrisis, die na ruim twintig jaar fusies en reorganisaties zijn mooie vak ziet verdwijnen, en werkt bij een medium dat bedreigd wordt door commercie en nieuwe technologie?

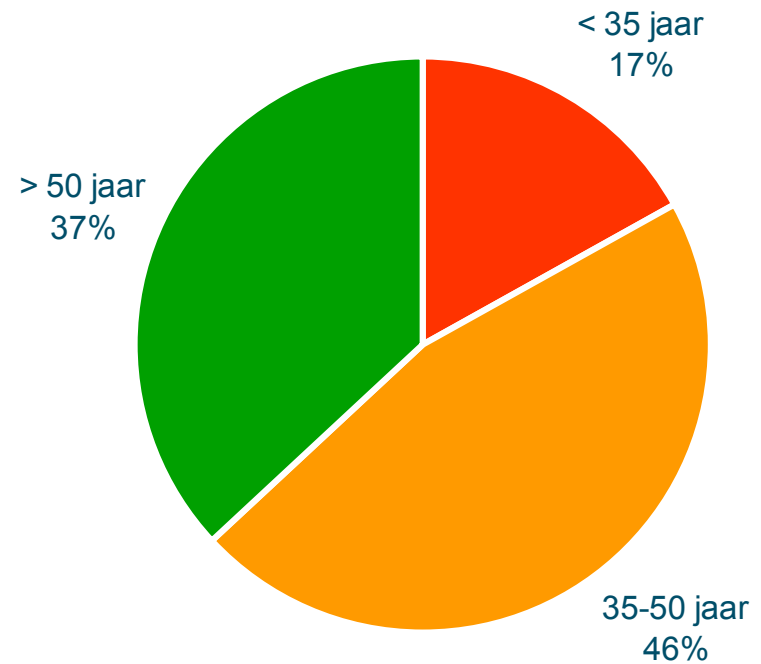
U mag het zeggen!

Geslacht en leeftijd van de respondenten

Geslacht

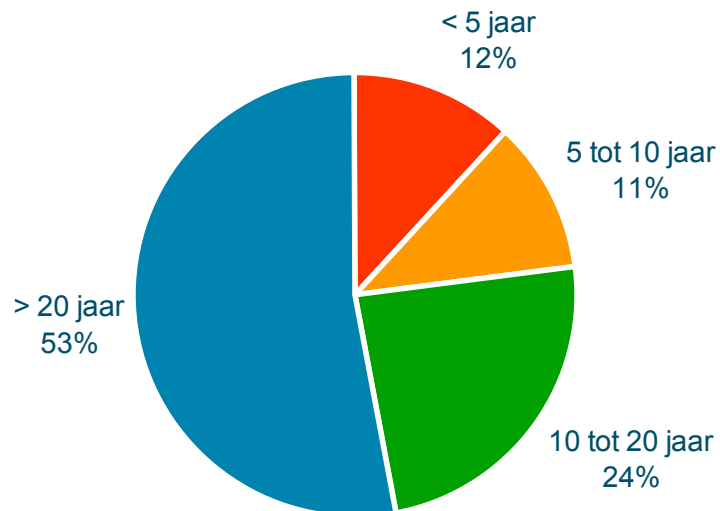
Leeftijd

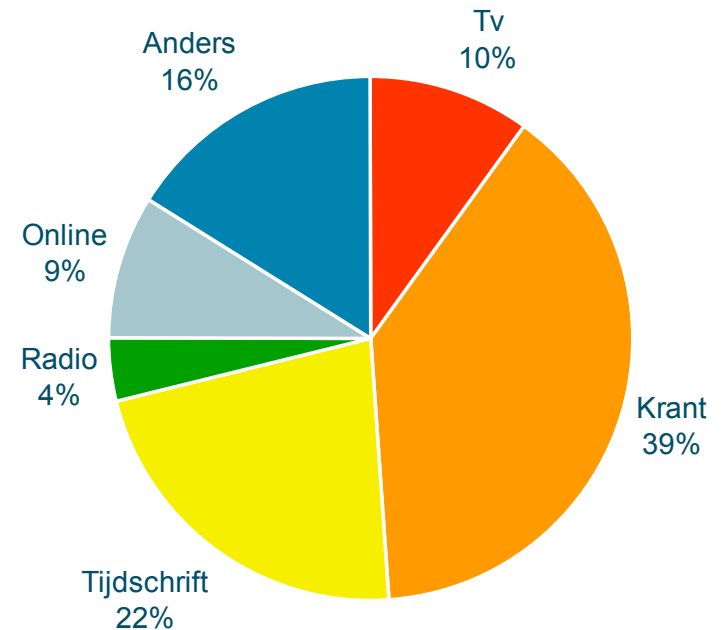
Basis: journalisten (n=115)

Werkzaamheid van de respondenten

Aant. jaren werkzaam in de journalistiek

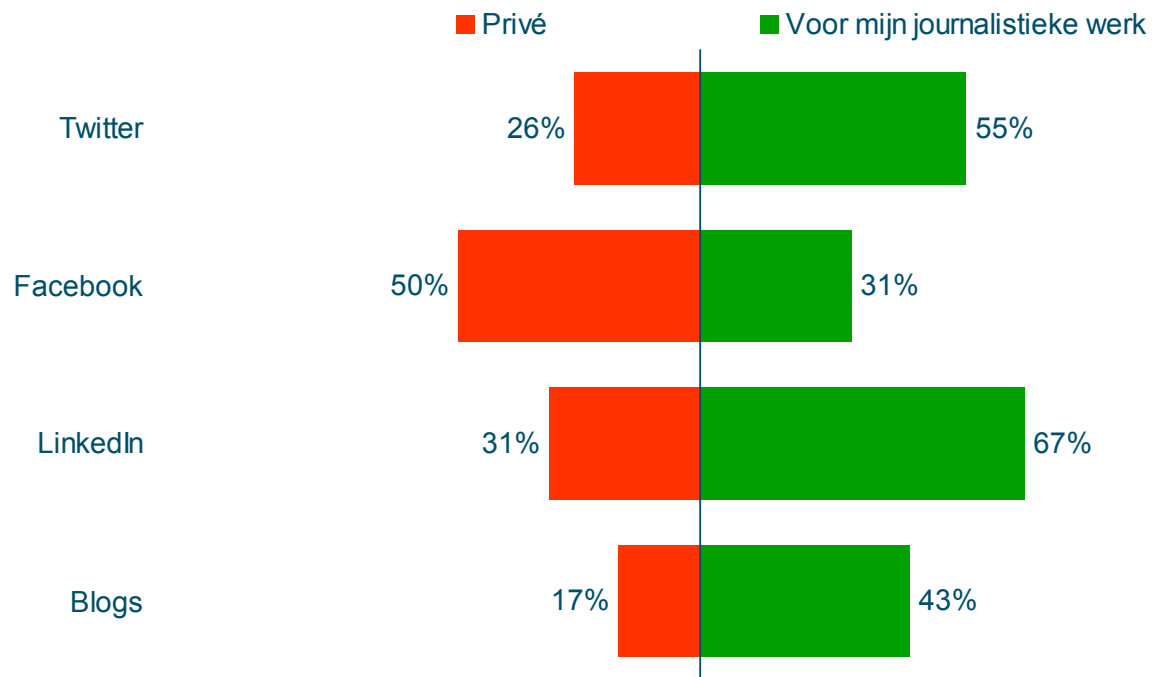
Medium

Basis: journalisten (n=115)

Sociale media gebruik

In hoeverre gebruikt u zelf...

Basis: journalisten (n=115)